

Skogsvårdsorganisationens skogliga observationsytor

manual – utläggning av nya obsytor Tilläggsanvisningar 1995-09-29

Skogsstyrelsen
Sture Wijk

Urval av ytor vid skrivbordet

Metodiken för att plocka ut ytor har gett mycket dålig utdelning. Kommer ni inte i närheten av beräknade 5-10% utdelning på undersökta ekonomiska kartblad, så måste metodiken ändras. Det finns många sätt att få ett bättre utfall utan att göra avsteg från kravet på objektivitet i urvalet :

1. Genväg?: Om det i länet finns (eller planeras) ytor med depositionsämätningar som länsstyrelse/luftvårdsförbund avser att behålla, ska vi alltid pröva om de kan ingå i det nya ytsystemet.

Man får här väga betydelsen av våra kriterier mot värdet av att få tillgång till depositionsdata mm. Jag har här fullt förtroende för IVLs bedömningar och rekommenderar att ni följer deras förslag. Detsamma gäller placering av ytor inom områden med eller planerade avrinningsstudier. Sådana avgörande får inte forceras för att ytan ska komma med i höstens utläggningsomgång, men kan i något fall vara en genväg för att fylla årets "kvot".

2. Sökområdet runt provpunkten kan utan problem ökas från 500m radie till 750m eller 1000m. I extremfall kan man söka på hela kartblad.

3. Antalet provpunkter per kartblad kan också utan invändningar ökas t.ex. med mittpunkterna på diagonalerna mellan kartans hörn och mitt (dvs . ytterligare 4 provpunkter per kartblad).

4. Om det finns underlag kan man gå "bakvägen" och först ringa in de områden i länet där man har störst sannolikhet att hitta lämplig skog. Sedan går man över ett antal provpunkter på kartbladen inom dessa områden.

5. Kravet på att rikstaxen ej har yta på samma kartblad kan ni bortse ifrån.

6. I tätbefolkade regioner och i jordbruksbygder får man pruta på avstånden till störningskällor. Detta under förutsättning att ytan inte störs av en speciell enskild källa. Med andra ord ska man kunna antaga att deposition och skogstillstånd är representativt för den aktuella regionen

Valet av metod (kan också kombineras) bestäms av förhållandena i det enskilda länet – välj den mest effektiva! Har ni andra egna förslag så hör av er!

Undantag från tidigare angivna kriterier

Bortfallet av ytor vid fältbesiktning måste hållas nere (om inte annat så av ekonomiska skäl). Beakta därför kriterierna så långt det går vid sällningen av provpunkterna på kartmaterialet. Väl i fält kan man dock göra vissa undantag från kriterierna. Några saker ska vi dock inte kompromissa med:

Homogeniteten. särsk mark och hydrologi. Vegetationen (fältskikt, mossor och lavar) avslöjar snabbt om vi har en tydlig gradient inom ytan. En viss "fläckighet" förekommer alltid, men ska då vara likadan över hela ytan.

Jämförbarheten. Beståndsåldern är kanske den största stötestenen, men vi kan inte göra några nämnvärda avsteg här. Vi kan inte heller acceptera ytor på torvmark eller grunda jordar. Ej heller gödslade eller kalkade bestånd

Lokala störningar. Ytan får inte misstänkas vara störd genom att träden är exponerade eller att beståndet ligger nära någon enskild störningskälla som kan påverka mätningarna på ytan.

Undantag från kriterierna (att bedömas i fält):

- Kriterierna behöver inte vara till 100% uppfyllda inom hela den areal (ca 0,5 ha) som upptas av nettoyta + buffertzona. Det är tillräckligt om man kan få ut en delyta + en omgivande zon på ca 10-15 m som är homogen och uppfyller kriterierna. Övriga delar av nettoyta och buffertzona kommer sannolikt ej att utnyttjas och kan alltså vara något avvikande.
- För befintliga depositionsytorna kan vi acceptera smärre avvikelser från kriterierna t.ex. beståndsålder, om det finns andra starka skäl att behålla ytan (bestäms i samråd med IVL).
- Angivna minimiavstånd till beståndskant, odlad mark, väg etc. kan underskridas om man bedömer att det ej påverkar obsytan och de mätningar som ska göras där. Beror på omgivningens topografi, förhärskande vindriktning och störningens/exponeringens omfattning.
- Nyligen genomförd gallring kan accepteras. Vid gallringsbehov kan man undersöka om markägaren kan gallra ytan innan den etableras.
- Sluttningar kan accepteras om ytan trots detta är homogen (max 4 m höjdskillnad rekommenderas inom delytan).
- Sten och block förekommer tydligen här och var i landet och kan accepteras under förutsättning att det inte försvårar markprovtagning och installation av lysimetrar. Man ska alltså kunna jobba med ett jordborr till 10-20 cm djup i mineraljorden över större delen av ytan och utan "problem" kunna gräva en grop med till 1 m djup.
- Med kulturjordmån avses i första hand f.d. plöjd åkermark. Tidigare betesmark kan alltså accepteras. För att vara säker måste man gräva och se om markprofilen är störd.